



Universiteit
Leiden

The Netherlands

In between and unseen: exploratory research into the characteristics of youth with severe and enduring mental health problems

Bansema, C.H.

Citation

Bansema, C. H. (2025, November 14). *In between and unseen: exploratory research into the characteristics of youth with severe and enduring mental health problems*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4283102>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4283102>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).



Factsheets

Wat zijn de belangrijkste kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek?

Er is dringend aandacht nodig voor jongeren die tussen wal en schip vallen in de huidige mentale gezondheidszorg. Terwijl voor de meeste jongeren in de mentale gezondheidszorg de problemen behandelbaar zijn en over gaan, heeft een kleine groep jongeren ernstige en langdurige geestelijke psychische problemen.

Resultaten

Het ervaren van ernstige en langdurige psychische problematiek lijkt andere problemen in stand te houden waardoor de jongeren vast komen te zitten in een **viciuze cirkel van problematiek**. Deze viciuze cirkel vormt een groot risico voor een opeenstapeling van langdurige problemen.

Factoren die hieraan bijdragen:

- **Onderliggend (kinderlijk) trauma;**
- De invloed van de omgeving: **gebrek aan sociale steun van vrienden en familie**, waar nu te weinig aandacht voor is/mee wordt gedaan;
- De invloed van de omgeving: **functioneren van het gezin** waaronder stress thuis door een lage sociaal economische status of een scheiding tussen ouders.

Conclusies voor de praktijk

De aanbevelingen zijn een vertaling van de wetenschappelijke studie in samenwerking met jongeren van NDR.

Voor behandelaren

- Ernstige en langdurige psychische problematiek is **classificatie overstijgend**: te weinig aandacht voor de onderliggende psychische problemen, kan ervoor zorgen dat jongeren zich ongehoord en niet erkend voelen.
- Er is aandacht nodig voor de viciuze cirkel bij deze jongeren: **let niet alleen op de symptomen**, maar denk ook aan hoe deze symptomen invloed hebben op verschillende gebieden in het dagelijks leven. Het ondersteunen van ouders in het geven van de juiste support aan de jongeren is van groot belang.

Deze vraag hebben we onderzocht door middel van een systematische literatuurstudie. In totaal werden **39** artikelen bestudeerd met een focus op jongeren van **12-25 jaar** met ernstige en langdurige psychische problematiek. De gevonden kenmerken zijn door middel van een thematische analyse verdeeld in **drie categorieën**:

1. de betekenis van ernstig en langdurig;
2. biologische, psychologische en sociale factoren die bijdragen aan de ontwikkeling en het in stand houden van de problematiek;
3. de impact van de problematiek.

De **impact** van het ervaren van ernstige en langdurige psychische problematiek op de jongeren:

- Ernstige gevolgen voor het **dagelijkse leven** en om een **eigen identiteit** te ontwikkelen;
- Gevoel van **hopeloosheid**.

Voor ouders/opvoeders

- Wees als opvoeder bewust van **jouw rol in de problematiek**: er is een constante wisselwerking tussen jongeren en ouders/opvoeders die van invloed is op de problematiek.

Website: www.developroad.nl
E-mail: developroad@lumc.nl
Instagram: [@developroad_lumccurium](https://www.instagram.com/developroad_lumccurium)

Hele artikel lezen?
Ga naar www.developroad.nl



Chapter 3 – in Dutch

Kenmerken | Belangrijkste kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek

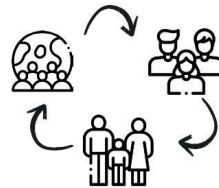
Jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek: wie zijn ze?
Vanuit het perspectief van jongeren en behandelaren.

We onderzoeken **wat de betekenis van ernstig en langdurige psychische problematiek is en hoe deze doelgroep wordt getypeerd in de kinder- en jeugdpsychiatrie.**
We hebben interviews gehouden met **10 jongeren** (ervaringsdeskundigen) en **10 hoofdbehandelaren**.

In deze factsheet lichten we **3** belangrijke resultaten uit.

1. Ernstige en langdurige psychische problemen zijn interacties tussen de jongere en zijn diens omgeving.

De complexe interactie tussen de jongere en het gezin, school, vrienden, zorg (kinder- en jeugdpsychiatrie), en maatschappij vormt een **viciuze cirkel** die de ernstige en langdurige psychische problemen van jongeren in stand kan houden of verergert.

**2. De weg naar langdurige psychische problematiek kan langzaam en onzichtbaar verlopen.**

● Vaak blijft de problematiek lange tijd **verborgen**, omdat de jongere zelf niet volledig begrijpt wat er aan de hand is en hoe ernstig het is, en/of omdat de omgeving de problemen pas later opmerkt.

● **Maskeren:** Jongeren verbergen soms bewust of onbewust hun problemen voor de omgeving, omdat ze hun omgeving niet tot last willen zijn of niet anders willen zijn.



● **Hoog risico gedrag:** Het maskeren van problemen kan zich ook uiten in ander gedrag bij jongeren, zoals zelfbeschadiging of agressie. Dit wordt vaak ten onrechte gezien als niet gemotiveerd.

Website: www.developroad.nl
E-mail: developroad@lumc.nl
Instagram: [@developroad_lumccurium](https://www.instagram.com/developroad_lumccurium)

Hele artikel lezen?
Ga naar www.sciencedirect.com



3. De samenhang van ernstige en langdurige psychische problematiek met factoren in de zorg en maatschappij.

● **Stapel aan classificaties** in het zorgstelsel, die vaak als aparte problemen worden gezien.

● **(Snel)opnames**, die vaak leiden tot **langdurige opnames**, kunnen invloed hebben op de verbinding tussen jongeren en het dagelijkse leven.

● **Stress door maatschappelijke situaties** zoals klimaatverandering of het gebruik van sociale media.

Anders doen in de praktijk

**Deze aanbevelingen zijn tot stand gekomen in samenwerking met jongeren van de Nationale Jeugdraad.*

Voor behandelaars en opvoeders:

➡ Wees nieuwsgierig naar jongeren of zij (psychische) problemen verbergen of op een andere 'gevaarlijke' manier uiten, en probeer te achterhalen wat er onderliggend speelt. **Wat je niet ziet, kan er wel zijn!**

➡ **Heb aandacht voor de samenhang van de problemen** in de diagnostiek bij jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek. Wees daarin kritisch op het gebruik van classificaties als dit niet toereikend is.

➡ **Betrek opvoeders** bij het informeren over de problematiek van jongeren en heb aandacht voor de eigen problemen van opvoeders en het mogelijke effect daarvan op de problematiek van jongeren.

➡ **Ga in gesprek** over maatschappelijke thema's zoals sociale media die horen bij het opgroeien in de 21e eeuw.

Voor jongeren en opvoeders:

➡ Realiseer dat jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek hun problemen soms in **golven** ervaren. Soms voelt het heel ernstig, soms minder, en soms zelfs even dat er geen problemen zijn.

➡ Soms willen of kunnen jongeren niet goed laten zien welke problemen er spelen. Als je dit lastig vindt kan het helpen om **jouw ervaringen op te schrijven**.

➡ Probeer **alle problemen en ervaringen te bespreken** met je behandelaar en vertrouwde personen in je omgeving. Ook de problemen waarvan je misschien denkt dat ze niet belangrijk zijn, kunnen wel belangrijk zijn voor een volledig beeld.

Website: www.developroad.nl
E-mail: developroad@lumc.nl
Instagram: [@developroad_lumccurium](https://www.instagram.com/developroad_lumccurium)

Hele artikel lezen?
Ga naar www.sciencedirect.com



Chapter 4 – in Dutch

Kenmerken | Belangrijkste kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek

Voorbij de Symptomen: Meerdere perspectieven op ernstige en langdurige psychische problematiek bij jongeren

Doel van deze studie

In deze studie hebben wij onderzocht **in hoeverre kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek worden herkend door jongeren, opvoeders (ouders/verzorgers) en verschillende type behandelaren** (sociotherapeuten, psychologen, orthopedagogen en psychiaters). Wij deden dit door middel van online vragenlijsten waarbij deelnemers een score tussen 1-5 konden geven aan een kenmerk.

Methode

Deze studie bestaat uit twee fasen.

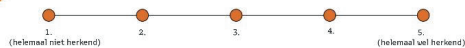
Fase 1: Tijdens eerder onderzoek (literatuur en interviews met jongeren ervaringsdeskundigen en hoofdbehandelaren uit de Kinder- en Jeugdpsychiatrie hebben wij kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek verzameld.



Fase 2: In deze fase hebben wij onderzocht in hoeverre kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek worden herkend door jongeren, opvoeders (ouders/verzorgers) en verschillende type behandelaren (sociotherapeuten, psychologen, orthopedagogen en psychiaters). Wij deden dit door middel van **online vragenlijsten** waarbij deelnemers een score tussen 1 (helemaal niet herkend) en 5 (helemaal wel herkend) konden geven aan een kenmerk.



In deze factsheet worden de resultaten van de vragenlijsten gepresenteerd. Voor de resultaten van fase 1 kan je onze eerdere factsheets bekijken.



Resultaten

De resultaten bestaan uit overeenkomsten en verschillen in perspectieven van de jongeren, opvoeders en behandelaren.

Overeenstemmende perspectieven

In dit onderzoek werden meerdere kenmerken herkend door jongeren, opvoeders en behandelaren. Dit waren:

- **Interpersoonlijk wantrouwen** (jongere vertrouwt zichzelf niet) en een negatief zelfbeeld
- **De problematiek als onderdeel** van de identiteit zien (ik ben mijn stoornis)
- Het gevoel **anders te zijn** dan leeftijdsgenoten
- Een **lage kwaliteit van sociale relaties** met vrienden (mogelijke eenzaamheid)
- **Zelfbeschadigend gedrag**
- **Veel problemen in het dagelijkse leven** (bijvoorbeeld thuis, op school en op werk)
- **Verlies van hoop** op een 'normaal' leven
- **Wanhopig door een gebrek aan perspectief** (hoe kom ik hier uit)

Deze kenmerken kunnen mogelijk bijdragen aan het verergeren van eenzaamheid en isolatie onder jongeren.

Meer weten?
E-mail: developroad@lumc.nl
Website: www.developroad.nl
Instagram: [developroad_lumccurium](https://www.instagram.com/developroad_lumccurium)

Betrokken partijen:

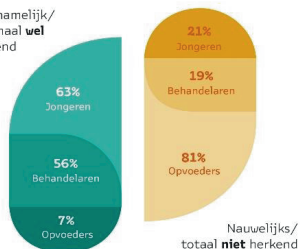


Verschillende perspectieven

In dit onderzoek hebben wij ook **verschillen** gevonden tussen jongeren, opvoeders en behandelaren in het **herkennen van de kenmerken**. We lichten een paar uit in **verschillende contexten**: individuele context (jongere zelf), familie context (rol van de opvoeders), de hulpverlening context (kinder- en jeugdpsychiatrie) en maatschappelijke context!

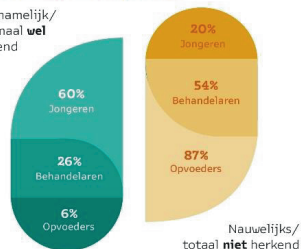
Onveilige thuissituatie

Voornamelijk/
helemaal **wel**
herkend



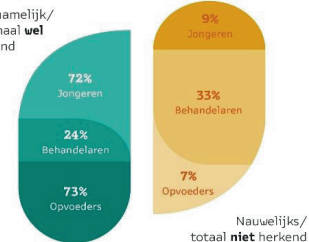
Onderschatten van de ernst van de problematiek door opvoeders

Voornamelijk/
helemaal **wel**
herkend



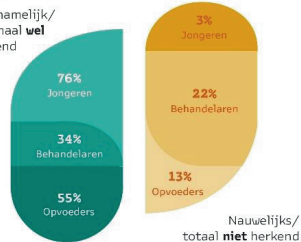
Focus op classificaties in de hulpverlening

Voornamelijk/
helemaal **wel**
herkend



Maatschappelijke stigma

Voornamelijk/
helemaal **wel**
herkend



Anders doen in de praktijk

Deze tips zijn geformuleerd in samenwerking met de Jongerenraad van LUMC Curium.

Voor behandelaren en opvoeders

- Er is een **brede blik nodig op de problematiek en alle omgevingen** waarin de jongere zich bevindt. Besteed daarom voldoende aandacht aan de thuissituatie van de jongeren.
- Betrek opvoeders al vroeg bij het diagnostische proces, om de verschillende perspectieven te ontdekken en belichten.
- Ondersteun jongeren en opvoeders in het uitleggen van de problematiek van jongeren.
- **Ga met elkaar** (jongeren, opvoeders en behandelaren) **in gesprek** over thema's zoals maatschappelijke stigma en bespreek welke problemen prioriteit verdienen.

Meer weten?
E-mail: developroad@lumc.nl
Website: www.developroad.nl
Instagram: [developroad_lumccurium](https://www.instagram.com/developroad_lumccurium)

Betrokken partijen:



*The factsheet was initially developed based on our first analysis strategy (descriptive analysis). Following the reviewers' recommendations, we subsequently performed a statistical analysis.

Chapter 5 – In Dutch

Kenmerken | Belangrijkste kenmerken van jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek

Wat wordt gevraagd, maar niet gehoord?

Doel van deze studie

Ernstige en langdurige psychische problemen bij jongeren worden soms verkeerd begrepen of te laat gezien in de kinder- en jeugdpsychiatrie (KJP). Een te eenzijdige focus kan ervoor zorgen dat het volledige verhaal en de achterliggende oorzaken niet goed in beeld komen. Deze studie richt zich op hoe kenmerken van ernstige en langdurige psychische problemen momenteel worden onderzocht tijdens het diagnostisch proces in de KJP.

Methode

Deze studie bestaat uit twee fasen:

1. Oriënterende interviews met **8 professionals** om het diagnostische proces in kaart te brengen, en;
2. Focusgroepen met **10 behandelaren, 8 jongeren en 5 opvoeders**, om te bespreken op welke manier en op welk moment de kenmerken werden uitgevraagd, en welke belemmerende en helpende factoren er spelen in het zicht op deze kenmerken tijdens de diagnostiek.

Centraal stonden een aantal kenmerken van ernstige en langdurige psychische problematiek: trauma, hopeloosheid, maskeren, de rol van opvoeders en maatschappelijke factoren (zoals sociale media en stigma).

Resultaten

De deelnemers gaven aan dat hoewel de kenmerken van ernstige en langdurige psychische problematiek wel op verschillende manieren werd uitgevraagd, er toch onvoldoende zicht is op deze kenmerken.

Hoe kan dat? Wij vonden 5 thema's:

- Angst om te vragen en angst om te delen.
- Onzichtbaar gedrag van jongeren en de focus op het zichtbare gedrag.
- Tijd en vertrouwen.
- Verschillende percepties op de betekenis van trauma of normaliteit
- Sociaal culturele verschillen over de rol van sociale media.

Wat betekent dat? Wij denken aan twee redenen:

■ Communicatiekloof

Er lijkt een kloof in de communicatie tussen jongeren, hun omgeving en behandelaren over wat het betekent om ernstige psychische problemen te hebben. Jongeren ervaren hun problemen soms anders of delen ze niet, bijvoorbeeld omdat ze die als normaal zien. Belangrijke maatschappelijke invloeden, zoals sociale media, die een rol spelen in hun leven, worden daarbij niet altijd meegenomen in de diagnostiek.

■ Viciuze cirkel van wantrouwen

Jongeren die zich niet gehoord voelen, kunnen zich terugtrekken, problemen verbergen, situaties vermijden en anderen wantrouwen. Hierdoor herkennen mensen in hun omgeving de signalen minder goed. Dit kan leiden tot wederzijds wantrouwen en uiteindelijk tot een verergering van de psychische problemen van de jongere.

Aan de slag

Voor de klinische praktijk:

1. Om de cirkel van wantrouwen te doorbreken is het belangrijk dat behandelaren een goede relatie opbouwen, ook tijdens de diagnostiek, door actief te luisteren, tijd te nemen en open te communiceren.
2. Betrek een ervaringsdeskundige waar mogelijk tijdens de diagnostiek; zij spreken zowel de taal van de jongeren als de zorg, en zij zien en horen daardoor misschien de problemen op een andere manier dan de behandelaren.

Hoe u ertoe?
E-mail: developroad@lumc.nl
Website: www.developroad.nl
Instagram: [developroadcurium](https://www.instagram.com/developroadcurium)

Betrokken partijen:

 DEVELOP
ROAD

 LUMC Curium

 nir

 geestkracht
FNO

•

Lijst met spotify links

Chapter 1: Madeleine Peyroux – Let's walk (lied)

Chapter 2: Dit komt nooit meer goed – Sinan Can & Imposter Syndrome (podcast)

Chapter 3: Hoe cliënten in wanhoop belanden als hun GGZ-kliniek sluit – NRC vandaag (podcast)

Chapter 4: StroomOP, de podcast – Elk perspectief en alle kennis telt (podcast)

Chapter 5: Hoe de GGZ verandert – Veranderen van de taal met psychiaters Bram, Branko en Maria (podcast)

Chapter 6: Fred Again – Delilah (pull me out of this) (lied)

Nederlandse samenvatting: Ramses Shaffy – Zing-Vecht-Huil-Bid-Lach-Werk En Bewonder (lied)